

Valtuustoaloite maksuttoman aamupalan tarjoamiseksi perusopetuksessa

Hyvinvointi- ja sivistyslautakunta 31.03.2026 § 25
66/00.01.06/2025

Sivistysjohtaja: Valtuustoaloite maksuttoman aamupalan tarjoamiseksi perusopetuksessa (24.2.2025):

”Kouluterveyskyselyn mukaan vuonna 2023 nurmeslaisista 4. ja 5. luokan oppilaista 30,3 % ei syönyt aamupalaa, 8. ja 9. luokan oppilaista 46,2 % ei syönyt aamupalaa joka arkiamu.

Yhä suurempi osuus perheistä elää köyhyysrajan alapuolella. Monella ei ole varaa mihinkään ylimääräiseen, perusruokatarpeetkin ovat juuri ja juuri ostettavissa jos ovat. Nurmeslaisista lapsista 18,2 % elää pienituloisissa perheissä.

Tutkimukset ovat osoittaneet linkin terveellisen aamupalan ja koulumenestyksen välillä, mutta kaikissa kodeissa ei ole samanlaisia edellytyksiä huolehtia ravitsevasta aamiaisesta. Niissä kunnissa, joissa koulut ovat tarjonneet ilmaisen aamupalan, ovat tulokset olleet positiivisia.

Aamiainen on auttanut paitsi jaksamaan koulutyössä, myös mahdollistanut aikuisten kiireettömän kohtaamisen ja kartoittamaan koululaisten elämään mahdollisesti liittyviä haasteita. Koulupäivän aloitus on rauhoittanut oppilaita ja antanut koulutyöhön hyvän lähtökohdan.

Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että Nurmeksen kaupunki selvittää mahdollisuutta tarjota perusopetuksen oppilaille maksuton aamupala koulussa. Selvityksessä on otettava huomioon paitsi käytännön näkökulmat, myös vaikutukset koululaisten hyvinvointiin ja jaksamiseen.

Vasemmistoliiton valtuustoryhmä, Jussi Hermaja ja Veijo Karppinen

Hyvinvointi- ja sivistyslautakunnan lausunto valtuustoaloitteeseen:

Aloitteessa esille tuotu lapsiperheköyhyys on siihen liittyvine ongelmineen iso haaste, jonka helpottaminen ja ratkaiseminen edellyttää monipuolisia toimenpiteitä mm. työllisyyden edistämisessä. Lapsiperheiden taloudellisiin vaikeuksiin liittyvät asiat eivät ole lainsäädännönkään näkökulmasta kunnallisen koulutoimen ratkaistavia kysymyksiä, vaan vastuu toimenpiteistä on muilla viranomaisilla.

Perusopetuslain 31§:n mukaan opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, täysipainoinen maksuton ateria. Lain tarkoittama ateria on poikkeuksetta lounas, koska se on aikataulullisesti mahdollista järjestää siten, että kaikilla oppilailta on mahdollisuus sen syömiseen

koulupäivän aikana. Yhden päivittäisen maksuttoman aterian kustannukset sisältyvät myös kuntien valtiolta saamiin opetustoimen valtionosuuksiin. Muut mahdolliset ateriat maksetaan täysin kuntien varoista. Opetustoimen kohdalla on tärkeää suunnata siihen käytettävissä olevat taloudelliset voimavarat perustehtävään, eli opetuksen ja kasvatuksen laadukkaaseen järjestämiseen.

Valtuustoaloitteessa on nostettu ansiokkaasti esille aamupalan merkitys peruskouluikäisille lapsille ja nuorille. Se on tärkeä osa päivittäistä ateriakokonaisuutta, mutta sen tarjoamiseen koulussa liittyy ennenkaikkea koulupäivän rakenteeseen ja aikatauluihin kuuluvia ongelmia. Perusopetukseen sisältyvien palveluiden tulee olla tasapuolisesti jokaisen oppilaan saatavissa, ja esim. ruokailuihin käytettävää aikaa ei voi ottaa pois opetuksesta. Nurmeslaisista perusopetuksen oppilaista on merkittävä osa koulukuljetuksen piirissä, ja mm. pitkäkköjen koulukuljetusmatkojen takia viimeiset koulukuljetusautot saapuvat kouluille n. 5 minuuttia ennen ensimmäisen oppitunnin alkua. Koulu-aamupalan syömiseen tulisi varata aikaa ainakin 10, mielellään 15 minuuttia. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että viimeisenä kouluille tulevat kuljetusoppilaat myöhästyisivät ensimmäiseltä oppitunnilta 10-15 minuuttia. Kouluviikon aikana jäisi saamatta opetusta reilun oppitunnin verran, kuukaudessa vähintään neljä oppituntia ja kouluvuoden aikana n. 40 oppituntia, joka vastaa pienempien oppilaiden kohdalla lähes kahta kouluviikkoa. Nurmeksessa koulut alkavat Kirkkokadulla ja Porokylässä pääsääntöisesti kahdeksalta, ja Valtimon koulussa yhdeksältä. Kirkkokadulla ja Porokylässä osalla oppilaista koulu alkaa myös yhdeksältä, joka tarkoittaa sitä, että aamupalaa täytyisi tarjota kahdessa eri kattauksessa. Näissä tilanteissa on tarkasteltava myös aamupalan ja koululounaan aikatauluja. Ensimmäiset, yleensä pienimmät oppilaat syövät koululounaan jo klo 10 aikoihin, jolloin aamupalan ja lounaan välinen aika jäisi varsin lyhyeksi. Tämä ruokailurytmi voisi johtaa siihen, että koululounas ei enää maistuisi, joka olisi haitallista koulupäivän lopun jaksamisen näkökulmasta.

Valtuustoaloitetta valmisteltiin yhdessä koulujen ja ruokahuoltopalveluiden kanssa. Koulujen lausunnoissa nousi esille nimenomaan koulupäivän kokonaisaikataulu. Koulukuljetuksia ei voi enää aikaistaa, jotta oppilaiden ei tarvitse herätä aamuisin tämänhetkistä aikataulua aiemmin. Koulujen aamupäivien aikatauluja oppituntien ja koululounaan osalta ei voi muuttaa nykyisessä järjestämismallissa. Maksuttoman aamupalan tarjoamista kouluilla ei vastusteta, mutta aikataulujärjestelyiden toteuttaminen ei onnistu. Jos aamupalan tarjoilu päättyisi klo 7.55 tai 8.55, ehtisivät kaikki oppilaat koulupäivän ensimmäisille oppitunneille. Tämä on kuitenkin käytännössä mahdotonta, ja toisaalta aamupalajärjestelyillä ei voi lyhentää oppitunteja. Esim. Porokylän koulussa on klo 9:ksi kouluun tulevia oppilaita keskimäärin 150/koulupäivä. Tälle ryhmälle ei pystyttäisi tarjoamaan aamupalaa, koska koulujen ruokailutiloja ei ehdittäisi siivota aamupalan jäljiltä ennen koululounasjärjestelyiden aloittamista.

Ruokahuoltopalveluiden kohdalla aamupalatarjoilu tarkoittaisi käytännössä päivittäisten työaikojen pidentämistä ottamalla käyttöön yötyöaikoja, koska aamupalan, esim. aamupuuron valmistaminen vie aikaa.

Ruokahuoltopäällikkö on laskenut ilmaisesta aamupuurotarjoilusta aiheutuvat kustannukset. Puuroaterian hinnaksi tulisi kasvavat palkkakustannukset mukaan lukien n. 0,95 €. Jos aamupalapuuron söisi päivittäin puolet kaikista perusopetuksen oppilaista, olisi kustannus n. 72 000 €/vuosi.

Valtuustoaloitteessa todetaan, että asian valmistelussa tulee nostaa esille myös vaikutukset koululaisten hyvinvointiin ja jaksamiseen. Aamupalan myönteinen vaikutus em. asioihin on kiistaton, mutta koulun perustehtävän toteuttaminen ei koulupäivän aikatauluhaasteiden takia mahdollista aamupalan tarjoamista. Valmistelun aikana keskusteltiin myös aamupalakokeilun järjestämisestä, mutta rehtoriyöryhmän kokouksessa 20.3. todettiin, että kokeilun järjestäminen on turhaa, koska koulukuljetusaikataulut, koulupäivän rakenne ja oppituntien toteutumisen ensisijaisuus eivät mahdollista aamupalan tarjoamista. Valmistelun yhteydessä todettiin, että oppilailla on jatkossakin mahdollisuus ottaa kouluun mukaan omaa välipalaa.

Em. perusteilla hyvinvointi- ja sivistyslautakunta toteaa, että valtuustoaloitetta maksuttoman aamupalan tarjoamiseksi perusopetuksessa ei voida edellä kuvattujen käytännön esteiden takia toteuttaa. Aamupalan tarjoamisen sijaan kannattaa edelleen kehittää koululounaan laatua ruokailujärjestelyitä, koska se on koulunkäyntiä ajatellen päivän tärkein ateria. Viimeisimmän kouluterveyskyselyn tulosten perusteella saatiinkin hyvää palautetta koululounaan maistuvuudesta.

Sivistysjohtaja: Hyvinvointi- ja sivistyslautakunta päättää antaa tämän pykälän esittelyosan mukaisen lausunnon valtuustoaloitteeseen maksuttoman aamupalan tarjoamisesta perusopetuksessa.

Hyvinvointi- ja sivistyslautakunta:

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Keskustelun aikana lautakunnan jäsen Veijo Karppinen esitti, että asia palautettaisiin uudelleen valmisteluun niin, että aamupala järjestettäisiin edes niille oppilaille, jotka tulevat kouluun kahdeksaksi.

Eesitys ei saanut kannatusta ja se raukesi kannattamattomana.

Ruokapalvelupäällikkö oli läsnä tämän asian käsittelyn aikana asiantuntijana.

Merkitään pöytäkirjaan, että ruokapalvelupäällikkö poistui kokouksesta tämän asian käsittelyn jälkeen klo 17.43.

Lautakunnan jäsen Veijo Karppinen jätti eriävän mielipiteen liitteen 1 / §25 mukaisesti.